

colloquium-journal

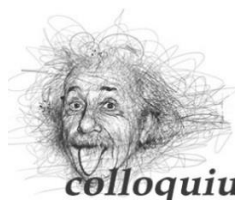
ISSN 2520-6990

Międzynarodowe czasopismo naukowe



**Art
Jurisprudence
Historical sciences
Physical education and sports**

**№31(83) 2020
Część 3**



colloquium-journal

ISSN 2520-6990

ISSN 2520-2480

Colloquium-journal №31 (83), 2020

Część 3

(Warszawa, Polska)

Redaktor naczelny - **Paweł Nowak**
Ewa Kowalczyk

Rada naukowa

- **Dorota Dobija** - profesor i rachunkowości i zarządzania na uniwersytecie Koźmińskiego
- **Jemielniak Dariusz** - profesor dyrektor centrum naukowo-badawczego w zakresie organizacji i miejsc pracy, kierownik katedry zarządzania Międzynarodowego w Ku.
- **Mateusz Jabłoński** - politechnika Krakowska im. Tadeusza Kościuszki.
- **Henryka Danuta Stryczewska** – profesor, dziekan wydziału elektrotechniki i informatyki Politechniki Lubelskiej.
- **Bulakh Iryna Valerievna** - profesor nadzwyczajny w katedrze projektowania środowiska architektonicznego, Kijowski narodowy Uniwersytet budownictwa i architektury.
- **Leontiev Rudolf Georgievich** - doktor nauk ekonomicznych, profesor wyższej komisji atestacyjnej, główny naukowiec federalnego centrum badawczego chabarowska, dalekowschodni oddział rosyjskiej akademii nauk
- **Serebrennikova Anna Valerievna** - doktor prawa, profesor wydziału prawa karnego i kryminologii uniwersytetu Moskiewskiego M.V. Lomonosova, Rosja
- **Skopa Vitaliy Aleksandrovich** - doktor nauk historycznych, kierownik katedry filozofii i kulturoznawstwa
- **Pogrebnaya Yana Vsevolodovna** - doktor filologii, profesor nadzwyczajny, stawropolski państwowy Instytut pedagogiczny
- **Fanil Timeryanowicz Kuzbekov** - kandydat nauk historycznych, doktor nauk filologicznych. profesor, wydział Dziennikarstwa, Bashgosuniversitet
- **Kanivets Alexander Vasilievich** - kandydat nauk technicznych, docent wydziału dyscypliny inżynierii ogólnej wydziału inżynierii i technologii państwowej akademii rolniczej w Połtawie
- **Yavorska-Vitkovska Monika** - doktor edukacji, szkoła Kuyavsky-Pomorski w Bydgoszczy, dziekan nauk o filozofii i biologii; doktor edukacji, profesor
- **Chernyak Lev Pavlovich** - doktor nauk technicznych, profesor, katedra technologii chemicznej materiałów kompozytowych narodowy uniwersytet techniczny Ukrainy „Politechnika w Kijowie”
- **Vorona-Slivinskaya Lyubov Grigoryevna** - doktor nauk ekonomicznych, profesor, St. Petersburg University of Management Technologia i ekonomia
- **Voskresenskaya Elena Vladimirovna** doktor prawa, kierownik Katedry Prawa Cywilnego i Ochrony Własności Intelektualnej w dziedzinie techniki, Politechnika im. Piotra Wielkiego w Sankt Petersburgu
- **Tengiz Magradze** - doktor filozofii w dziedzinie energetyki i elektrotechniki, Georgian Technical University, Tbilisi, Gruzja
- **Usta-Azizova Dilnoza Ahrarovna** - kandydat nauk pedagogicznych, profesor nadzwyczajny, Tashkent Pediatric Medical Institute, Uzbekistan

    SlideShare



INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

«Colloquium-journal»

Wydrukowano w «Chocimska 24, 00-001 Warszawa, Poland»

E-mail: info@colloquium-journal.org

<http://www.colloquium-journal.org/>

CONTENTS

ART

Астахов В.А.

ТРАКТОВКА ЖАНРА КОНЦЕРТА В ТВОРЧЕСТВЕ УЛЬЯМА УОЛТОНА4

Astakhov V. A.

INTERPRETATION OF THE CONCERT GENRE IN THE WORKS OF WILLIAM WALTON4

Виноградов И.А.

КОНЦЕРТ ДЛЯ СКРИПКИ С ОРКЕСТРОМ ОП.47 ЯНА СИБЕЛИУСА (1-Я И 2-Я РЕДАКЦИИ):

ДРАМАТУРГИЧЕСКИЕ И КОМПОЗИЦИОННЫЕ ОСОБЕННОСТИ7

Vinogradov I. A.

VIOLIN CONCERTO OP. 47 BY JAN SIBELIUS (1ST AND 2ND EDITIONS):

DRAMATIC AND COMPOSITIONAL FEATURES.....7

Кадирова С.М.

ПРОБЛЕМЫ ВОПЛОЩЕНИЯ ЭТНОКУЛЬТУРНОГО НАСЛЕДИЯ НА ТЕАТРАЛЬНОЙ СЦЕНЕ10

Kadirova S.M.

THE PROBLEMS OF EMBODYING ETHNOCULTURAL HERITAGE ON THE THEATER STAGE10

HISTORICAL SCIENCES

Levchuk K.I., Spiridonova L.M.

DEVELOPMENT OF YOUTH ORGANIZATIONS OF UKRAINE UNDER

THE INFLUENCE OF SOCIO-POLITICAL TRANSFORMATIONS (1985-2000)13

Pikovska T.V.

TRADE STAGE OF EASTERN EUROPEAN COLONIZATION (XVI - XIX centuries)21

Хрящевська Л.М., Hryashchevskaya L.M.

ЕСТЕТИЧНІ ЦІННОСТІ СВІТОГЛЯДУ УКРАЇНЦІВ ЯК ЧИННИК ГАРМОНІЗАЦІЇ ЕТНОКУЛЬТУРНОГО БУТТЯ28

Khryashevskaya L.M., Hryashchevskaya L.M.

NATURAL VALUES SVITOGLYADU UKRAÏNTSIV YAK CHINNIK HARMONIZATION ETHNOCULTURAL BUTTY28

PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS

Якубов М.Д., Далимова Д.А.

МЕТОДЫ ИССЛЕДОВАНИЙ ДЛЯ ОЦЕНКИ ФИЗИЧЕСКОЙ РАБОТОСПОСОБНОСТИ СПОРТСМЕНОВ34

Yakubov M.D., Dalimova D. A.

EVALUATION OF ATHLETE'S PHYSICAL PERFORMANCE, RESEARCH METHODS.....34

Волкова Н.В., Карева Г.В., Гудина Г.В.

КОНЦЕПЦИЯ ЗДОРОВЬЯ В 21 ВЕКЕ.....36

Volkova N.V., Kareva G.V., Gudina G.V.

THE CONCEPT OF HEALTH IN THE 21ST CENTURY36

Волкова Н.В., Гудина Г.В., Карева Г.В.

МОДЕРНИЗАЦИЯ ДИДАКТИЧЕСКОГО ПРОЦЕССА В ВУЗЕ ПО ДИСЦИПЛИНЕ

«ФИЗИЧЕСКАЯ КУЛЬТУРА» С УЧЕТОМ БАЗЫ СОВРЕМЕННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ ОБУЧЕНИЯ40

Volkova N.V., Gudina A.V., Kareva G.V.

MODERNIZATION OF THE DIDACTIC PROCESS IN THE UNIVERSITY IN THE DISCIPLINE

"PHYSICAL CULTURE" TAKING INTO ACCOUNT THE BASE OF MODERN TEACHING TECHNOLOGIES40

JURISPRUDENCE

Ахмедова Х.О.

НЕОБХОДИМОСТЬ СТУДЕНТОВ-ЮРИСТОВ НАЦИОНАЛЬНЫХ ГРУПП ПРОФЕССИОНАЛЬНО-

НАПРАВЛЕННОМУ ОБУЧЕНИЮ НА РУССКОМ ЯЗЫКЕ.....43

Akhmedova K.O.

THE NECESSITY OF STUDENTS-LAWS OF NATIONAL GROUPS IN PROFESSIONAL TRAINING IN RUSSIAN

LANGUAGE43

Гибадуллин И.И.

К ВОПРОСУ О ТАКТИЧЕСКИХ ПРИЕМАХ, ИСПОЛЪЗУЕМЫХ В КОНФЛИКТНЫХ СИТУАЦИЯХ ПРИ ПРОВЕДЕНИИ ДОПРОСА НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНЕГО ОБВИНЯЕМОГО	45
---	----

Gibadullin I.I.

TO THE QUESTION ABOUT TACTICAL TECHNIQUES USED IN CONFLICT SITUATIONS DURING INTERROGATION OF A MINOR ACCUSED	45
--	----

Гибадуллин И.И.

ТАКТИЧЕСКИЕ ПРИЕМЫ, ИСПОЛЪЗУЕМЫЕ В БЕСКОНФЛИКТНЫХ СИТУАЦИЯХ ПРИ ПРОВЕДЕНИИ ДОПРОСА НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНЕГО	48
---	----

Gibadullin I.I.

THE TACTICS UTILIZED IN CONFLICT-FREE SITUATIONS DURING THE INTERROGATION OF A MINOR	48
--	----

Картавченко В.В., Жижка А. Н.

УГОЛОВНО-ПРАВОВЫЕ МЕРЫ, НАПРАВЛЕННЫЕ НА ОБЕСПЕЧЕНИЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ В КОНТЕКСТЕ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ РОССИИ	50
--	----

Kartavchenko V.V., Zhizhka A. N.

CRIMINAL LAW MEASURES AIMED AT ENSURING ECONOMIC SECURITY IN THE CONTEXT OF NATIONAL SECURITY	50
--	----

Тлехатук А. К., Куваева (Тлехатук) С.А.

САМОСОЗНАНИЕ МОЛОДЫХ ГРАЖДАН В УСЛОВИЯХ ФЕДЕРАТИВНОГО ГОСУДАРСТВА	53
---	----

Tlekhatuk A. K., Kuvaeva (Tlekhatuk) S. A.

SELF-AWARENESS OF YOUNG CITIZENS IN A FEDERAL STATE	53
---	----

Тхаркахо М.М., Марков П.Н., Ешев М.А., Багова Ф.М.

РЕГИОНАЛИЗМ: СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ МОДЕЛЕЙ РЕГИОНАЛИЗАЦИИ	55
--	----

Tkharkakho M.M., Markov P.N., Eshev M.A., Bagova F.M.

REGIONALISM: COMPARATIVE ANALYSIS OF REGIONALISATION MODELS	55
---	----

Ешев М.А., Марков П.Н., Тхаркахо М.М., Датхужева Д.А.

ОГРАНИЧЕНИЕ ПРАВ И СВОБОД В УСЛОВИЯХ ЧРЕЗВЫЧАЙНОГО РЕЖИМА	57
---	----

Eshev M.A., Markov P.N., Tkharkakho M.M., Dathyzheva D.A.

RESTRICTION OF RIGHTS AND FREEDOMS UNDER AN EMERGENCY REGIME	57
--	----

Картавченко В.В., Мокосеева М. А.

ОСОБЕННОСТИ КВАЛИФИКАЦИИ ПРЕСТУПЛЕНИЙ ПРОТИВ СОБСТВЕННОСТИ	60
--	----

Kartavchenko V.V., Mokoseeva M. A.

FEATURES OF QUALIFICATION OF CRIMES AGAINST PROPERTY	60
--	----

Сидоренко А.И.

ПРОБЛЕМЫ ПРИМЕНЕНИЯ АДМИНИСТРАТИВНЫХ НАКАЗАНИЙ И ПОРЯДОК ИХ НАЗНАЧЕНИЯ	62
--	----

Sidorenko A.I.

PROBLEMS OF APPLICATION OF ADMINISTRATIVE PENALTIES AND THE PROCEDURE FOR THEIR APPOINTMENT	62
--	----

Чебоньян Т.Г.

СУЩНОСТЬ ДОКАЗАТЕЛЬСТВЕННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ГРАЖДАНСКОМ СУДОПРОИЗВОДСТВЕ	65
---	----

Chebonyan T.G.

ESSENCE OF EVIDENCE ACTIVITY IN CIVIL PROCEEDINGS	65
---	----

Картавченко В.В., Шевченко А. А.

ОСОБЕННОСТИ КВАЛИФИКАЦИИ МОШЕННИЧЕСТВА СОВЕРШАЕМОГО С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ КОМПЬЮТЕРНЫХ СРЕДСТВ	66
--	----

Kartavchenko V.V., Shevchenko A. A.

FEATURES OF QUALIFICATION OF FRAUD COMMITTED WITH THE USE OF COMPUTER EQUIPMENT	66
---	----

УДК 94(477)

Хрящевська Л.М.,

кандидат історичних наук, доцент кафедри історії Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2611-0817>

Hryashchevskaya L.M.

candidate of historical sciences, associate professor of department to history, Mykolaiv national university to the name of V. O. Sukhomlynsky, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2611-0817>

DOI: [10.24412/2520-2480-2020-3183-28-33](https://doi.org/10.24412/2520-2480-2020-3183-28-33)

ЕСТЕТИЧНІ ЦІННОСТІ СВІТОГЛЯДУ УКРАЇНЦІВ ЯК ЧИННИК ГАРМОНІЗАЦІЇ ЕТНОКУЛЬТУРНОГО БУТТЯ

Khryashevskaya L.M.,

Candidate of Historical Sciences, Associate Professor of the Department of History, Mykolaiv National University

imeni V.O. Sukhomlynsky, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2611-0817>

Hryashchevskaya L.M.

candidate of historical sciences, associate professor of department to history, Mykolaiv national university to the name of V. O. Sukhomlynsky, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2611-0817>

NATURAL VALUES SVITOGLYADU UKRAÏNTSIV YAK CHINNIK HARMONIZATION ETHNOCULTURAL BUTTY

Анотація.

Проаналізовано естетичні цінності, характерні для української традиційної культури, з'ясовано їх роль та місце у гармонізації стосунків в етнокультурному бутті українців. Висвітлено естетичні категорії в розумінні естетичної картини світу українського етносу.

Abstract.

The aesthetic values characteristic of the Ukrainian traditional culture are analyzed, their role and place in the harmonization of relations in the ethnocultural life of Ukrainians are clarified. Aesthetic categories in the understanding of the aesthetic picture of the world of the Ukrainian ethnos are highlighted.

Ключові слова: *естетичні цінності, духовна культура, світогляд, орнамент, посуд, одяг, християнство.*

Keywords: *aesthetic values, spiritual culture, worldview, ornament, utensils, clothing, christianity.*

Всебічне оздоровлення і модернізація української нації потребує звернення до джерел традиційної культури, яка живить ментальний простір нації, дає відчуття цілісності, безперервності, гармонії етнокультурного, національного буття. Відродження духовної культури українців, його традицій, естетичних цінностей і ідеалів є важливою умовою вирішення широкого спектру економічних, соціальних, політичних, екологічних викликів, що ставить перед Україною сучасний глобалізований світ.

В етнокультурному бутті українців особливе місце належить саме естетичним цінностям традиційної культури. Будучи специфічним способом і результатом перетворення суспільства і людини, естетичні цінності входять до структури загальної культури, являючись одночасно, атрибутом кожної з її складових. Феномен естетичного, при всій складності його змісту і різноманітності можливих дефіні-

цій, виступає носієм специфічно людського відношення безмежно різноманітного, такого, що вміщує в себе всю гаму існуючих відносин у світі.

Особливостям естетичних цінностей світогляду українців у своїх працях приділяли увагу О. Кульчицький, Є. Юнацький, Д. Донцов, В. Липинський, А. Шептицький, Й. Сліпий, І. Огієнко, Д. Чижевський, І. Мірчук, М. Шлемкевич, М. Костомаров, С. Кримський, О. Дарморіз, В. Сніжко, Г. Лозко та інші дослідники.

Метою данної статті є аналіз естетичних цінностей, характерних для української традиційної культури, виявлення їх ролі та місця у гармонізації стосунків в етнокультурному бутті українців.

Теоретичним виявом естетичного освоєння світу людиною є основні естетичні категорії. Їх можна вважати духовною моделлю естетичної діяльності у всіх сферах людського життя – виробничій,

суспільно-політичній культурі, ставленні до природи тощо. Естетичні категорії - це засіб, через який естетична практика виявляється в логічних формах мислення.

Чільне місце посідають естетичні категорії в розумінні естетичної картини світу окремого етносу. Вони висвітлюють та фіксують за допомогою відповідних понять найважливіші естетичні цінності народу, передусім його уявлення про красу. Українська людина в усі часи найбільшою мірою підпорядковувала життя прагненню до прекрасного. Це засвідчує сама українська мова. Так, синонімами прекрасного є: гарне, прекрасне, добре, досконале, довершене, надзвичайне, вдале, влучне, сприятливе, щасливе, світле [6, с. 11]. З цього синонімічного ряду видно, що «прекрасне» охоплює усі сфери життєдіяльності українця, його можна застосовувати при оцінюванні моральних дій людини, художньої творчості, будь-якої духовної чи практичної діяльності, зовнішніх обставин, а також явищ і предметів навколишнього світу. В свою чергу тлумачний словник української мови пояснює красу як властивість того, що гарне у фізичному і моральному відношенні або як те, що є гордістю, прикрасою чи славою чого-небудь. Гарне трактується як приємне за зовнішнім виглядом, що відрізняється гармонійністю тонів, барв, ліній, чіткістю рухів, або як таке, що має позитивні якості чи властивості, заслуговує схвалення [11, с. 131]. Ці дефініції вже на етимологічному рівні розкривають прекрасне в усіх його модифікаціях: красі, прикрасі, грації, гармонії.

Прекрасне домінує в естетичному житті українця з первісного періоду існування народу. Гармонійність природного світу міститься в основі людського життя, поведінки в спільноті, визначає її цінності. Саме до цього часу відносимо появу в українському світогляді прагнення до цілісної рівноваги, відчуття гармонії світу і людини [15; 19; 6]. Зароджуючись тоді, коли формуються основи народної ментальності, гармонійність як виявлення прекрасного стає важливою ознакою української людини Д. Чижевський характеризував гармонійність як примирення естетизму, прийняття ним усього в світі, оскільки воно є «прекрасне» [18].

Прагнення гармонії між природою і людиною викликає відповідне бажання гармоніювати стосунки між людьми. У цьому випадку гармонійність з рівня індивідуального переноситься на рівень національний, що вимагає відповідності тим суспільним нормам, які діють в родині та групі, з якою себе людина ототожнює, а також зіставити власні інтереси з інтересами народу. Тому для українців характерне підпорядкування авторитету батьків, що виявляється у пошані, нормам звичаєвого права з дотриманням традицій і вимог суспільної свідомості. Ці світоглядні уявлення, безумовно, відображені в національній філософії, найяскравішими прикладом якої можна вважати вчення про «сродну працю» Г. Сковороди.

У матеріально-предметному втіленні прекрасне найбільш притаманне ужитковому мистецтву, причому тут переважає вже інша його модифікація

– прикраса. Одяг, взуття, житло, предмети побуту навіть у найскрутніші та найтрагічніші моменти завжди оздоблювалися згідно з існуючими уявленнями про красу, які у зв'язку з традиційністю українців майже не змінювалися аж до XX ст. Оскільки красиве є синонімом досконалого, то декорування предметів вжитку здебільшого наслідувало довершеність природного світу. Рослинний орнамент використовувався у всіх без винятку напрямках народного мистецтва і був найпоширеніший. Відомий дослідник Ф. Вовк в етнографічній розвідці «Антропологічні особливості українського народу» писав: «Орнаментация українського посуду дуже різноманітна, і в ній, так само як і в вишивках, розмальовуванні печей, у різьбленні дерева тощо, дуже яскраво виявились естетичні нахили українського племені... Основні мотиви її завше виключно графічні та барвні, до того майже виключно рослинні» [3, с. 63].

Прикрашаючи все навколо себе, українці важливого значення надавали і власному зовнішньому виглядові. Яскравий приклад - оздоблення одягу вишивкою, яку справедливо вважають однією з основних особливостей народного мистецтва. Ю. Русов зазначав: «Кожен знає і справедливо гордиться надзвичайною різноманітністю, багатством і вміло добраними барвами наших вишивок» [17, с. 50], ними декорували практично всі речі широкого вжитку.

Як засвідчують етнографічні джерела одяг прикрашали ще тканими прикрасами й особливим збиранням тканини. Використовували й різноманітні аксесуари: пояси, які були щоденними та святковими, головні убори, декоровані квітами, пір'ям, стрічками (зокрема, це стосується тих, що вдягали на свята), перснів, кульчиків, нашійних прикрас, чоловіки носили ще торбинки і різьблені «ціпки». Особливу увагу приділяли зачісці, яка мала бути ретельно виконаною. Причому зачіски, як і аксесуари, різнилися не лише за статевою, а й за віковою і територіальною ознаками, що засвідчує про їх поліваріантність [2, с. 220 – 227].

Таке скрупульозне ставлення до власного зовнішнього вигляду було зумовлене, насамперед, бажанням відповідати існуючому розумінню краси, а отже, перебувати в гармонії з природою й інтроверсійністю, яка, сприяючи самовдосконаленню людини, вимагала, щоб її внутрішній і зовнішній стан відповідали єдиній цілісності.

У філософсько-естетичній думці немає однозначної відповіді на питання про природу краси. Можна лише з певністю сказати, що прекрасне не може існувати поза людською свідомістю та практикою, адже тільки в процесі естетичного освоєння світу людиною предмет чи явище набуває оцінки, співмірної з її розумінням краси. Причому варто погодитись з І. Кантом, що ми оцінюємо як прекрасні ті явища дійсності та твори мистецтва, які в нашій свідомості викликають відчуття естетичної насолоди. Якщо ж говорити про людину в якості об'єкта естетичного сприйняття, то вона тоді відповідатиме вимогам прекрасного, коли в ній соціальне, духо-

вне і біологічне злиті воедино в гармонійній цілості, а також, коли вона в своїй діяльності не суперечить сама собі та соціальній дійсності.

Прекрасне виступає головною характеристикою українського естетизму в філософській думці України першої половини ХХ ст. Наголошуючи на цій особливості народної культури, філософи висловлювали два діаметрально протилежні погляди: перший дає їй позитивну оцінку, другий – негативну. Захоплювалися естетизмом українського народу Ю. Липа, І. Мірчук, Г. Ващенко, І. Огієнко та Ю. Русов. Для них здібність українців до мистецтва та необхідність пов'язати життя з красою вважалася ознакою високої духовності. Я. Ярема пов'язував із домінуванням прагнення до прекрасного основні риси української ментальності – емоційність, індивідуалізм, неагресивність і допомога ближнім. На противагу їм Д. Донцов і В. Липинський вбачали у естетичній спрямованості національного світогляду нездатність народу до політичної творчої діяльності, а отже певну обмеженість.

І перший, і другий погляди можна вважати дещо спрощеними, ймовірно, через те, що жоден із дослідників не мав на меті розкрити істинну природу українського естетизму. Ця риса народної ментальності виступає у них допоміжним засобом при з'ясуванні головних завдань дослідження, які переважно зводяться до виявлення причин поразки Української держави на політичній арені початку ХХ ст. і виокремлення українського народу, ствердження його культурно-ментальних відмінностей від інших народів. Як, певною мірою, антипод до прекрасного, виступає категорія повторного, адже «ціннісне відношення може виражатися принаймні в двох принципово важливих, категоріальних станах, а саме в позитивному та негативному, що, без сумніву, має проявитися і в побудові такої різновидності ціннісного відношення, як відношення естетичне» [21, с. 122].

Ще Сократ висловлював думку про те, що мистецтво може відображати не лише приємне, а й неприємне. Поглиблював це твердження інший представник античної філософії – Арістотель, який визначав потворне як частину краси [1]. Не можна стверджувати, що українські вчені не заглиблювалися в дану проблему, оскільки вбачали відсутність цього поняття в українській культурі. Радше це сталося у зв'язку з тим, що такого аналізу не вимагав предмет їхніх досліджень. Безперечно, потворне присутнє і в житті української людини. Проте домінування в світогляді української людини прекрасного як найвищої естетичної цінності, суперечить сутності потворного, звідси й означення потворного словами: гидке, страхотливе, огидне, жакливе, і навіть протиприродне та нелюдське [10, с. 311]. Це підтверджує його невідповідність сутності людини та природного світу, які вважалися досконалими. Тому вчинки людини, що відповідають уявленню про потворне, отримали в народній ментальності негативну оцінку. Та й в українській народній творчості потворне використовується зазвичай для змалювання негативних персонажів з метою посилення емоцій від інших естетичних цінностей.

Важливою естетичною складовою світогляду українського етносу є уявлення про піднесене. В історії філософсько-естетичної думки цей термін вперше починає застосовуватись у пізній античності для характеристики значущості та урочистості. Перше ж теоретичне обґрунтування цієї категорії відносять до першого століття нашої ери. Трактат «Про піднесене», що приписується невідомому письменнику, умовно названому Псевдо-Лонгіном [16] визначав піднесене як «відгук величності душі», «висоту і вершину твору». Мислитель виділяв п'ять джерел піднесеного: здатність до піднесених думок та суджень; сильна та натхненна пристрась, пафос; вміле складення фігур мови; благородні мовні звороти; правильне та величне поєднання всього цілого. Визначається також мета піднесеного – викликати в людині стан захоплення, здивування. Уявлення про піднесене притаманні ще дохристиянському періоду існування народу.

Язичницькі вірування, наділяючи природний світ особливим значенням, надприродними якостями, тим самим стверджували його велич. Це засвідчують насамперед етнографічні дослідження, що виявляють «загальні переконання про божественну природу та святість» сонця, місяця і зірок, «уламки давнього боготворення землі та води», а також вогню, який теж «вважають святым; до нього почувають особливу повагу» [8; 3].

З прийняттям українцями християнства, на перший план висувуються засади християнської релігії. «І в нашому українському народі шойно зі світлом християнства почалася справжня культура. Бо в цілій нашій історії не знайдете епохи такого великого й такого наглого поступу в культурі та просвіті, – як саме за часів святого Володимира Великого, коли то Русь-Україна прийняла християнство», – писав А. Шептицький [20, с. 12]. Це твердження є дещо абсолютизоване, адже культура українська ще за часів язичництва була високорозвинutoю, хоча, безперечно християнська віра збагатила її новими елементами, посилила бажання духовного самовдосконалення, змінила акценти в людському ідеалі до моральності та внутрішньої краси.

Ідея необхідності звернення людини до Бога для її духовного саморозвитку після прийняття християнства набуває великої значущості в українській культурі. «Коли для прикладу, перевірити тільки нашу літературу, спостережемо, що більша її частина в княжі і козацькі часи є тематично і змістом християнською», – зазначав провідний український релігійний мислитель ХХ ст. кардинал УГКЦ Йосиф Сліпий [16]. З ним погоджувався і В. Янів. Аналізуючи ідеал української людини на підставі першоджерел літератури, він наголошував, що і в Іларіона, і у Володимира Мономаха – видатних представників філософії Київської Русі, простежуються тенденції до посилення розуміння індивідуалізму в якості вияву духовності й ідеалу життя, коли перевага надається благодаті як «внутрішньому сердечному відчуттю Божого голосу» [16, с. 141].

Зверненням до світу божественного, що відображає духовність української людини, просякнуті твори більшості українських філософів інших часів, зокрема І. Вишенського, Г. Сковороди, П. Юркевича. Проте розуміння піднесеного в українському національному світогляді виявляється не лише засобом втілення християнських ідеалів і цінностей. Найчастіше піднесене постає перед нами в змалюванні героїчної людини, котра в своїй поведінці керується насамперед розумом, моральними переконаннями, вміє володіти емоціями, почуттями, природними інстинктами і стримувати їх при потребі. Такий людський тип у народній ментальності витворюється здебільшого під дією тих історичних подій, що змушують людину чітко визнавати свою соціальну позицію, за якою вона будуватиме власну поведінку.

Українська історія знає чимало прикладів героїчного в усі періоди існування народу, проте найбагатша на них – доба козацька. «Під впливом історичних чинників у козацтві центр ваги життя переносився з існування, з турботами про саме життя на збереження лицарської честі, на завдання оборони» віри як «потоїбичної трансценденції» і земних «поцейбичних вольностей» української людини. Козацька погорда до земних дібр... була проявом такого «відштовхування» від самого існування в ім'я вищої форми буття» [14, с. 713], – писав О. Кульчицький, тим самим характеризуючи український героїзм у часи козацтва як модифікацію піднесеного. Весь героїзм доби відображають історичні пісні, думи, зокрема такий феномен української культури, як кобзарство, яке є породжене Запорізькою Січчю.

Творчість кобзарів становить героїчний епос українців, відображаючи історичну дійсність, яку вчені характеризують як період визвольних рухів, повстань і «героїчних походів» (так називають козацькі морські експедиції). Думи цього періоду оспівують подвиги козаків, особливі взаємини між ними, підносячи їх до рангу ціннісних. М. Грушевський зазначав: «На Запоріжжі в умовах постійної небезпеки, в атмосфері героїчної боротьби склалися чудові традиції січового побратимства, почуття дружби, взаємодопомоги й самопожертви» [5, с. 17], які поширювались засобом пісенної творчості.

Можливо, саме тому, що дух піднесеного домінує в часи Київської Русі та добу козацтва, власне ці періоди української історії викликають у дослідників найбільший відгук та захоплення, адже це час швидкого розвитку культури й освіти. Хоч такий поступ відбувався не стільки завдяки, скільки всупереч існуючим соціальним умовам. Оскільки людина певною мірою є продуктом суспільства, то і різні її естетичні стани залежать від станів цього суспільства, а тому в її естетичних якостях виявляється суспільство, в якому вона існує. Отже, якщо суспільство прямує до найвищої форми розвитку, перебуваючи на висхідній стадії, то соціальна система формує особистість відповідно до вимог піднесеного.

Якщо ж розглядати український етнос, то існування в його світогляді уявлення про піднесене в окремих моментах не тільки не відповідає наведеної схемі, а навіть заперечує її. Адже і соціальна система Київської Русі, і суспільство періоду виникнення та існування Запорізької Січі радше суперечать змісту, який вкладають філософи в категорію піднесеного, ніж відповідають йому. Українська людина, намагаючись змінити існуючий стан речей, будувала свою поведінку, дотримуючись уявлень про піднесене, максимально наближуючись до героїзму.

Значну увагу вияву героїчного приділяє Д. Донцов. У творі «Дух нашої давнини» [8] він до героїчно-виховної літератури зараховує літератури княжої доби, літературу козацької та гетьманської України, коли провідна верства нації думала і жила державницькими критеріями, її духовне життя виявлялося в релігійно-церковній діяльності, будувалися величні золоті храми, а найсильнішими літературними творами, на думку вченого, були полум'яні проповіді великих українських святих-аскетів.

До піднесеного та героїчного дуже близька категорія трагічного. Вона виявляє нерозв'язані суперечності між духовністю і чуттєвістю, свободою і необхідністю, особистістю і суспільством тощо, пов'язана з певною жертвою, яку людина, соціальна група чи нація приносять свідомо і яка часто супроводжується стражданнями або й загибеллю. Трагізм українського історичного буття відбитий у творчості багатьох вітчизняних філософів. Зокрема, В. Янів зазначає: «Історичні катастрофи, що призвели до втрати самостійності, позбавили українську націю можливості нормального розвитку» [22], а отже і вплинули на національний світогляд та народну культуру. О. Кульчицький називає Україну «Великою Руїною», вказуючи на те, що її землі були «спустошені інколи двічі на рік хижацькими народами» [14], що наражало на постійну небезпеку майно, здоров'я, життя українців.

Для українського народу трагічне є не стільки логічною формою естетичного світосприйняття, скільки характеристикою його буття. Майже в усі часи існування етносу мали місце події, які ставали для нього трагічними.

У зв'язку з геополітичним розташуванням, територія України піддавалася нападам іноземних військ. Українці зазнавали численних страждань: багатьох з них вбивали, коли вони захищали власні оселі, інші потрапляли в полон або зазнавали утисків від окупантів на власній землі. Ці страждання, відображаючи трагічну долю українського етносу, набували форми народних пісень і зберігалися в українській культурній традиції. Найглибше з них поняття трагічного передають балади, які описують трагічні події з суспільного життя та побуту, невільницькі плачі, народні голосіння. Народні голосіння зароджувалися ще в лоні міфологічної свідомості, коли вони пов'язувалися з обрядом поховання і залежали від первісних уявлень людини про смерть.

З приходом християнства, уявлення про потойбічне життя стають дещо іншими і набагато чіткішими: там людська душа отримає або винагороду за праведність, або кару за гріхи – залежно від способу життя людини в земному світі; їй же можна допомогти лише молитвою. Тому народні голосиння дещо змінюються: вони висловлюють тугу за втраченими можливостями земного існування, коли людина може здійснити чимало милосердних справ для ближніх. Дещо пізніше з'являються голосиння іншого характеру, пов'язані вже не зі смертю людини, а з її життям. Відображаючи реальне життя людей, вони збагачували пісенну творчість українців.

Невольницькі плачі також становлять великий пласт української пісенності, оскільки відносяться до однієї з найтрагічніших сторінок української історії. «Багато тоді зложено жалісних пісень, так званих дум та псалмів невольницьких про біду від татарського грабування, про тяжку долю невольників у неволі татарській або турецькій, що й досі ще в нашому народі пам'ятаються», – писав М. Грушевський [5, с. 88]. Вони розповідають про тяжку долю людей, котрі перебували в полоні в Криму або Туреччині, їхні фізичні та душевні страждання. Водночас невольницькі плачі – це не лише страхіття турецько-татарського рабства, а й високий патріотизм українського народу, який зберігав незламну волю в тяжких умовах. Тема трагізму людського буття має місце не тільки в пісенній народній творчості, а й у творах українських письменників, що описували повсякденні колізії драматично-трагічного змісту, відображаючи нелегке життя нижчих верств українського суспільства. Часто за основу творів вони брали сюжети балад, здебільшого також невідомі.

Категорія трагічного набула поширення і в українській філософії. Треба погодитися з думкою В. Горського, який виділяє в українській духовній традиції особливий напрям. Вчений характеризує його як «філософію трагедії», розпочинаючи з Т.Шевченка, творчість котрого можна водночас розглянути і як поетичну, і як філософську [4, с. 165]. У Т.Шевченка філософія виступає виразом душі страждальця, усвідомлення ним трагедії як власної долі, причому на особистому житті позначається і трагедія буття народу.

З усвідомленням суперечностей людського буття пов'язана й інша естетична категорія – комічне. Сутність комічного полягає у висміюванні невідповідності явища, зазвичай соціального, діяльності та поведінки людей об'єктивному ходові речей і естетичному ідеалові. Воно може виявлятися і в невідповідності сучасного та минулого, змісту і форми, цілей і засобів, діяльності й обставин, реальної суті людини та її думки про себе тощо.

Модифікацією комічного є гумор. Вперше про концепцію «гуморів» йшлося в епоху Відродження. Ця концепція була створена Беном Джонсом, який визначав «гумор» як рису характеру, панівну пристрасть, що розкриває характер. Гумор як вияв комічного завжди був притаманний українській людині. Філософську інтерпретацію цієї риси національної

вдачі знаходимо у Д. Чижевського. Він у праці «Нариси з історії філософії» розглядає гумор як ознаку українського народного характеру. «Одним з боків емоціоналізму є і своєрідний український гумор, що є одним із найбільш глибоких виявів «артистизму» української вдачі, – писав філософ [18]. Почуття гумору, допомагаючи людині отримувати задоволення від комічного, необхідне не лише для творця, а й для того, хто сприйматиме художній твір, що відповідає вимогам комічного.

Отже, гумор як визначальна риса української народної ментальності виявляє той факт, що комічне не лише присутнє в національному світогляді, а й активно побутує в національній культурі, у багатьох жанрах народної творчості. Д. Чижевський пов'язував це з «артистизмом натури, зі стримлінням до переходу в усе нові й нові форми» [18].

Сучасний дослідник гумористично-сатиричної творчості українського народу М. Дмитренко також відзначає її жанрову багатоманітність: «Казки і пісні, анекдоти і перекази, загадки і частушки, прислів'я та приказки, бувальщини сповнені невичерпним сміховим колоритом, цілою гамою найрізноманітніших відтінків сміху – від лагідної усмішки дружнього необразливого жарту, дотепного й веселого кепкування, доброзичливої критики до саркастичного висміювання, злої іронії, дошкульного глузування, нищівного засудження й спопеляючого заперечення» [7, с. 5]. Всі вони в гумористично-розважальній формі відображають побут, ментальність, світогляд народу, його етичні й естетичні смаки, тому становлять важливий елемент при дослідженні народної аксіології.

Український народ в своїй сатирично-гумористичній творчості виявляє негативне ставлення до ледарства, бездарності, брехні, зазнайства, тим самим стверджуючи працьовитість, правдивість, талановитість, що завжди вважалися головними чеснотами людини.

Засуджуючи порушення шлюбної вірності, народна творчість констатує особливе ставлення до шлюбу та кохання; змальовуючи недоброзичливе ставлення мачухи до дітей-сиріт чи свекрів до невістки виявляє споконвічну повагу українців до людської особистості, розуміння людської гідності тощо. Висміюючи соціальні пороки, вади людського характеру, різні сторони родинного життя, комічне стверджує в свідомості людини той спосіб дії, який в межах даної спільноти вважається правильним, відповідає існуючим нормам. З цього погляду виховна функція комічного є дуже важлива [6].

Розгляд означеної теми дає можливість говорити про те, що особливості естетичного освоєння світу українською людиною спирається на усю систему наявних естетичних цінностей, уявлень та ідеалів, зокрема, на уявлення про прекрасне, потворне, піднесене, трагічне та комічне. Традиційна культура українства втілює «прекрасне» переважно в ужитковому мистецтві, «піднесене» – в сакральному мистецтві, історичних піснях, думах, трагічного – в народних голосіннях, невольницьких плачах, комічного – у казках, піснях, анекдотах, «потворне» застосовується у всіх жанрах народної

творчості, для посилення інших категоріальних станів. Уявлення українців про основні естетичні цінності формуються ще в дохристиянські часи, тому тісно пов'язані не лише з мистецтвом, а й з релігійними віруваннями, міфологічним світоглядом, моральними цінностями.

Поділяємо думки вітчизняних вчених – дослідників особливостей українського світогляду і ментальності, зокрема, Чижевського Д., Пасічника В., Дарморіза О. і інших про те, що ментальні, культурні, історичні особливості буття українського етносу зумовили велику вагу естетичних вартостей, а саме – уявлень про прекрасне та ствердження краси як найвищої цінності, тотожної з добром. Звертаючись до української культури, сторінок її історії, можна також додати, що саме здатність до глибокого, творчого переживання прекрасного, була важливою світоглядно-ціннісною умовою єднання народу і подолання тяжких років поневолення та бездержавності в Україні. Можливо саме тому творчість видатних українських митців слугувала глибоким живильним джерелом духовної світоглядної рефлексії, чинником гармонізації етнокультурних стосунків, творчої наснаги українства, увійшовши благословенним факелом в серця людей, спонукаючи до благоговіння, надії, віри і боротьби за одвічні цінності.

Література

1. Аристотель. Об искусстве поэзии. М.: Гослитиздат, 1957. 183 с.
2. Бурчинська А., Кузеля З. Одяг і взуття // Енциклопедія українознавства: В 2т. Мюнхен; Нью-Йорк: Молоде життя, 1949. Т.1. С. 219–227.
3. Вовк Хв. Етнографічні особливості українського народу // Вовк Хв. Студії з української етнографії та антропології. К.: Мистецтво, 1995. С. 39–218.
4. Горський В. Історія української філософії. К.: Наук. думка. 1996. 286с.
5. Грушевський М. Історія України. К.: Либідь, 1991. 228 с.
6. Дарморіза О. В. Естетичні особливості національного світогляду у філософській думці України першої половини ХХ століття : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук : спец. 09.00.05 «Історія філософії» / О. В. Дарморіза. Львів, 2003. 20 с.
7. Дмитренко М. Жартівливі та сатиричні пісні // Жартівливі та сатиричні пісні / Упорядн. передмова та примітки М.К.Дмитренко. К.: Дніпро, 1988. С. 5 – 18.
8. Донцов Д. Дух нашої давнини. Прага: Видво Ю.Тищенко, 1944.–271 с.
9. Жишкович В. Образна система давньоукраїнського мистецтва // Народознавчі зошити. 1999. № 5. С.606-621
10. Фома Аквінський. Сумма теології // История эстетики: В 5т. М.: Искусство, 1964. Т.1. С.289-291.
11. Караванський С. Практичний словник синонімів української мови. К.: Кобза, 1995. 470 с.
12. Короткий тлумачний словник української мови/ За ред. Гринчишина Д. Г.К.: Рад. шк.,1988. 320 с.
13. Кульчицький О. Психологічна проблема національно-патріотичного виховання // Кульчицький О. Український персоналізм. Мюнхен; Париж: Укр. вільн. ун-т., 1985. С.21–35.
14. Кульчицький О. Риси характерології українського народу // Енциклопедія українознавства: В 2т. Мюнхен; Нью-Йорк: Молоде життя, 1949. Т.1. С.708–718.
15. Пасічник В. Ментальність як фактор українсько-російських відносин // Народознавчі зошити. 1999. № 6. С.785–793.
16. Послання Блаженнішого патріарха Йосифа до українських науковців з нагоди підготовки ювілею хрещення Руси-України // Твори патріарха і кардинала Йосифа. Рим, 1980. Т.IX. С.324–325.
17. Русов Ю. Душа народу і дух нації. Філадельфія: Америка, 1948. 155с.
18. Чижевський Д. Нариси з історії філософії. К., 1992. 230 с.
19. Шептицький А. Перше слово пастиря /А. Шептицький. Жовква: Печатня ОО. Василян, 1901.– С.1–19.
20. Шестаков В.П. Эстетические категории. М.: Искусство, 1983. 358с.
21. Янів В. Релігійність українця з етнопсихологічного погляду / В. Янів; [Матеріали упорядкував і підготував до друку д-р Микола Шафовал]. Мюнхен: Укр. вільн. ун-т., 1993. – С.174–195.

Colloquium-journal №31(83), 2020

Część 3

(Warszawa, Polska)

ISSN 2520-6990

ISSN 2520-2480

Czasopismo jest zarejestrowany i wydany w Polsce. Czasopismo publikuje artykuły ze wszystkich dziedzin naukowych. Magazyn jest wydawany w języku angielskim, polskim i rosyjskim.

Częstotliwość: co tydzień

Wszystkie artykuły są recenzowane.

Bezpłatny dostęp do elektronicznej wersji magazynu.

Przesyłając artykuł do redakcji, autor potwierdza jego wyjątkowość i jest w pełni odpowiedzialny za wszelkie konsekwencje naruszenia praw autorskich.

Opinia redakcyjna może nie pokrywać się z opinią autorów materiałów.

Przed ponownym wydrukowaniem wymagany jest link do czasopisma.

Materiały są publikowane w oryginalnym wydaniu.

Czasopismo jest publikowane i indeksowane na portalu eLIBRARY.RU,

Umowa z RSCI nr 118-03 / 2017 z dnia 14.03.2017.

Redaktor naczelny - **Paweł Nowak, Ewa Kowalczyk**

«Colloquium-journal»

Wydrukowano w «Chocimska 24, 00-001 Warszawa, Poland»

Format 60 × 90/8. Nakład 500 egzemplarzy.

E-mail: info@colloquium-journal.org

<http://www.colloquium-journal.org/>